

Salems kyrka

Botkyrka kyrka

Sankt Botvids Pilgrimsled

VANDRINGSGUIDE OCH KARTA

Sankt Botvids pilgrimsled

Sankt Botvids pilgrimsled sträcker sig mellan Salems kyrka och Botkyrka kyrka. Leden är ungefär 7,5 km lång. Vandringen är delvis kuperad och vissa bitar går man på en spång.

Detta häfte innehåller information om leden och har texter till vandringens sex meditationsplatser. **Längst bak i häftet finns en karta över pilgrimsleden och meditationsplatserna.**

Längs leden finns skyltar utplacerade för att visa vägen. Skyltarna ser ut som bilden ovan till höger. Följ dem så hittar du rätt. Stanna gärna vid meditationsplatserna och läs de korta texterna i häftet. Det finns en psalm, en bön och några reflektionstankar för varje station.

Pilgrimsleden tar ungefär 3,5 timmar att vandra, men ta dig gärna tid till att stanna upp vid meditationsplatserna. Allt du behöver finns i detta häfte, fast vi rekommenderar att du även tar med en flaska vatten och en psalmbok eller en Bibel.

Ordet pilgrim betyder *främling*. Främlingens gåva är delandet och samtalet där vi känner igen vår livsväg, varandra och Gud.

Pilgrimens sju nyckelord är *frihet, enkelhet, tystnad, bekymmerslöshet, lågsamhet, andlighet* och *delande*.

MER INFORMATION OM SANKT BOTVID, KYRKORNA OCH PILGRIMSLEDEN

www.svenskakyrkan.se/botkyrka

www.svenskakyrkan.se/salem

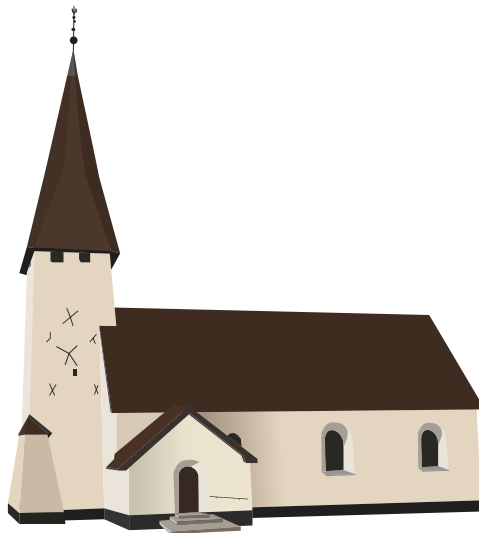
Salems kyrka

Salems kyrka ligger vackert på en udde vid Bornsjön. Kyrkan byggdes på 1100-talet, men då var den inte lika stor som den är i dag. När Salems kyrka byggdes fanns många gods och gårdar i närheten. Kyrkan hade ett centralt läge.

Salems kyrkas interiör är ganska enkel. Ett av de värdefullaste inventarierna som finns kvar är den uråldriga dopfunten av sandsten. Den kan dateras till tidigt 1100-tal. Det är inte uteslutet att den användes av den helige Botvid när han döpte södertörnsborna. Kyrkan genomgick under 1995 en omfattande yttre och inre renovering. Då togs målningar i kyrkans tak och valv fram. Målningarna dateras till 1200-talet.

Namnet *Salem* är från 1600-talet och betyder "Den fridfulla". Från början hette kyrkan *Säby*, vilket betyder "kyrkan vid sjön".

På 1200 talet fick den heta *Slem*, som betyder "den usla och fattige". Detta efter att de dyrbara relikerna från Sankt Botvid flyttades till Botkyrka kyrka. Utan helgonet blev kyrkan fattigare.

Källan

År 1129 skulle Sankt Botvids kvarlevor föras till Botkyrka kyrka. Vid en rast under färden satte man ned bären på marken varvid en källa sprang fram med:

Det klaraste, ljuvliga vatten.

Citat från den medeltida legenden om Sankt Botvid

Reflektion

Var finner du din källa?

Johannesevangeliet 4:13-14

Jesus sa: Den som dricker av det här vattnet blir törstig igen. Men den som dricker av det vatten jag ger blir aldrig mer törstig. Det vatten jag ger blir en källa med ett flöde som ger evigt liv.

SANKT BOTVIDS KÄLLA Sankt Botvids källa ligger nära stranden av Bornsjön, ca 500 meter sydost om Salems kyrka. Källan uppfyller de två huvudkriterierna på en äkta kallkälla; det uppströmmande vattnet håller en jämn temperatur året om och vatten flödar ständigt i en bäck från källan. Vattnet är järnhaltigt, vilket ger det en karakteristisk smak. I källbäcken syns tydligt utfällningar av järnoxider (rost). Källan vårdas av Salems Hembygdsförening. För att hedra minnet av Sankt Botvid arrangerar Salems församling och Salems hembygdsförening årligen sista söndagen i juli en vandring från Salems kyrka till källan, där bland annat ett litet skådespel om trons helande kraft brukar framföras.

Psalm 246 – Här en källa rinner

1. Här en källa rinner,
säll den henne finner!
Hon är djup och klar,
gömd men uppenbar.

2. Andens törst hon släcker
och i hjärta väcker
frid och stilla ro,
kärlek, hopp och tro.

*Text: W. Cowper 1772,
B. Ehrenborg-Posse 1854,
E. Linderholm 1920*

3. Ja, uti dess flöden
gives bot mot döden.
I dess friska flod
blir min vilja god.

4. Du Guds kärleks källa,
du skall evigt välla,
evigt hälsosam
skall din flod gå fram.

TIPS En annan psalm som passar
vid denna station:

Psalm 921 (Psalmer i 2000-talet)

Bön

Helige Gud. Du är livets källa.
Kom med Din Helige Ande så att jag åter
får höra livets vatten porla i mitt innersta.
Rädda mig från att sugas in i världens strömvirvar.
Låt mig få vara ett källsprång där livets vatten
från Din eviga källa kan strömma fram.
I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn.
Amen

Martin Reberg

Birgittas bön

Herre, visa mig din väg,
och gör mig villig
att vandra den.

Heliga Birgitta

Barmhärtighet

Sankt Botvids gärningar sammanfattas i legenden:

”Vem skulle kunna uppräknat alla de barmhärtighetsverk, som den helige Botvid gjorde[...]

Han bistod kraftigt de förtryckta, besökte de sjuka och skaffade dem det nödvändiga”.

Text från den medeltida legenden om Sankt Botvid

Reflektion

Går det att leva efter den gyllene regeln?

Kan du ge ett exempel på när du har lyckats eller misslyckats?

Matteusevangeliet 7:12 – Den gyllene regeln

Jesus sa: Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem.

Psalm 96 - Öppna mig för din kärlek

1. Öppna mig för din kärlek.
Världen behöver mig.
Världen behöver din kärlek
strömmande genom mig.

2. Forma mig för ditt rike.
Uppväck mig, ge mig liv.
Tag mig nu in i din lydnad.
Herre, förvandla mig.

Text: A. H. Lindgren 1978

3. Nu till din tjänst, o Herre,
ger jag min kropp och själ.
Låt mig ur döden få uppstå.
Kristus, du livet är.

4. Omslut mig med din kärlek.
Världen behöver mig.
Världen behöver din kärlek
strömmande genom mig.

TIPS Andra psalmer som passar vid denna station:

Sv. Psalm 97

Sv. Psalm 767

Den helige Franciskus bön

O gudomlige Mästare, låt mig sträva
inte så mycket efter att bli tröstad, som att trösta,
inte så mycket efter att bli förstådd, som att förstå,
inte så mycket efter att bli älskad, som att älska.

Ty det är genom att ge, som man får,
genom att förlåta, som man blir förlåten,
och genom att dö, som man uppstår till det eviga livet.

Helige Franciskus

Birgittas bön

Herre, visa mig din väg,
och gör mig villig
att vandra den.

Heliga Birgitta

Delande

En dag åkte den helige Botvid, en tjänare och folk från bygden ut med båt till en ö som var en allmän fiskeplats. Där ville de lägga ut nät för att fånga fisk. Men platsens ägare kom fram till dem och sa:

– Om ni vill lägga ut era nät här måste ni ge mig en fjärdedel av hela fångsten. Annars får ni omedelbart ge er i väg härifrån.

– Gör inte så, broder, svarade Botvid. Vad Gud har givit dig för intet, det bör du ge till andra för samma pris!

Botvid återvände till sin egen ö, som låg i samma sjö. Där föll han ner i bön och sa sedan åt sina tjänare att lägga ner näten i vattnet. Gud hörde Botvids bön och gav dem en så stor fångst att deras båtar blev fulla. När någon bad om att få köpa fisk av honom svarade Botvid:

– Om Gud vill ge något för intet, så skall jag skänka det för intet.

Text från den medeltida legenden om Sankt Botvid

Reflektion

När känner du delandets glädje?

Vad har du fått helt gratis i livet?

Lukasevangeliet 6:38

Jesus sa: Ge, så skall ni få.

Psalm 23 – Tack, Gode Gud, för allt som finns

1. Tack, gode Gud, för allt som finns

Först broder Sol av alla ting.

Halleluja, halleluja.

Vår broder låter dagen gry,
ditt tecken är han i vår rymd.

Tack för alla dina under.

Halleluja, halleluja, halleluja.

2. Du tändar varje stjärnenatt,
ger syster Måne hennes prakt.

Halleluja, halleluja.

Du sänder broder Vind att gå,
från land till land och driva moln.

Tack för alla dina under.

Halleluja, halleluja, halleluja.

Vers 5–7 finns i Den Svenska Psalmboken

*Text: Franciscus av Assisi 1220-talet,
O. Hartman 1979*

3. Sjung, syster Vatten, stäm din brunn,
bred ut ditt starka hav och sjung.

Halleluja, halleluja.

Nu faller regn på torra fält,
och träden lyser, marken gläds.

Tack för alla dina under.

Halleluja, halleluja, halleluja.

4. Hör ord i natten: "Varde ljus!"
Lys, broder Eld, och tacka Gud.

Halleluja, halleluja.

Giv härden glöd, lys upp vår stad,
dess ljus når vida över hav.

Tack för alla dina under.

Halleluja, halleluja, halleluja.

TIPS En annan psalm som passar vid denna station:

Sv. Psalm 777

Bön

Tack Gud, för livets gåva.

Låt oss hjälpa andra

och ta hand om varandra!

Ingemar Sörqvist

Birgittas bön

Herre, visa mig din väg,

och gör mig villig

att vandra den.

Heliga Birgitta

Skapelsen

När Botvid såg hur mycket fisk Gud givit honom sa han till sina tjänare:

– Låt oss lovprisa Gud, som har gjort himmel och jord, hav och allt däri, och som även gett oss denna gåva.

Sedan sprang han upp på en höjd och ropade ut och berättade om Guds under för alla.

Text från den medeltida legenden om Sankt Botvid

Reflektion

Var hittar du din heliga plats, ditt smultronställe?

Psaltaren 69:35

*Himlen och jorden skall prisa honom,
haven och allt som rör sig i dem.*

Matteusevangeliet 6:26–29

Jesus sa: Se på himlens fåglar, de sår inte, skördar inte och samlar inte i lador, men er himmelske fader föder dem. Är inte ni värda mycket mer än de? Vem av er kan med sina bekymmer lägga en enda aln till sin livslängd? Och varför bekymrar ni er för kläder? Se på ängens liljor, hur de växer. De arbetar inte och spinner inte. Men jag säger er: inte ens Salomo i all sin prakt var klädd som en av dem.

Psalm 21 – Måne och sol

1. Måne och sol, vatten och vind
och blommor och barn skapade Gud.
Himmel och jord, allting är hans.
Herren vår Gud vill vi tacka.

*Herre, vi tackar dig. Herre, vi prisar dig.
Herre, vi sjunger ditt heliga namn.*

2. Jesus, Guds son, levde och dog
för alla, för oss, lever idag,
ja, han är här, ja, han är här.
Herren vår Gud vill vi tacka.

Herre, vi tackar dig...

Text: B. G. Hallqvist 1974

3. Anden, vår tröst, levande, varm
och helig och stark talar om Gud,
stöder och bär Dag efter dag. Herren
vår Gud vill vi tacka.

Herre, vi tackar dig...

TIPS Andra psalmer som passar vid denna station:

Sv. Psalm 181 Sv. Psalm 338

Bön

Gud, du har gett oss jorden, vårt hem i kosmos.
Med sköra trådar har du vävt samman
dess sköna väv av fruktbara jordar,
friska vatten, dansande vindar, djur och människor.

Ge oss insikt, så att vi värnar den.
Ge oss handlingskraft, så att vi vårdar den.
Ge oss kärlek, så att vi älskar den.
Amen.

Stefan Edman

Birgittas bön

Herre, visa mig din väg,
och gör mig villig
att vandra den.

Heliga Birgitta

Frihet

Gud gav Botvid den tanken:

”Att han skulle skicka en slavisk man, som han löst från fångenskapen och givit kristendomen och friheten, tillbaka till hans hemland”.

”När den slaviske mannen såg att de andra sov, grep han den yxa som Botvid brukade bära, högg huvudet av helgonet... gav honom ont i utbyte mot gott och plundrade honom på hans kroppsliga liv. En sådan martyrdöd fick Botvid.”

Text från den medeltida legenden om Sankt Botvid

Reflektion

Vad är frihet för dig?

När och var känner du dig fria?

Johannesevangeliet 8:32

Jesus sa: Ni skall lära känna sanningen, och sanningen skall göra er fria.

Psalm 289 – Guds kärlek är som stranden

1. Guds kärlek är som stranden och som gräset, är vind och vidd och ett oändligt hem. Vi frihet fick att bo där, gå och komma, att säga "ja" till Gud och säga "nej".

Guds kärlek är som stranden och som gräset, är vind och vidd och ett oändligt hem.

2. Vi vill den frihet där vi är oss själva, den frihet vi kan göra något av, som ej är tomhet men en rymd för drömmar en jord där träd och blommor kan slå rot. Guds kärlek är som stranden och som gräset, är vind och vidd och ett oändligt hem.

Text: A. Frostenson 1968

3. Och ändå är det murar oss emellan, och genom gallren ser vi på varann. Vårt fängelse är byggt av rädslans stenar. Vår fångdräkt är vårt eget knutna jag. Guds kärlek är som stranden och som gräset, är vind och vidd och ett oändligt hem.

4. O döm oss, Herre, frisäg oss i domen I din förlåtelse vår frihet är. Den sträcker sig så långt din kärlek vandrar bland alla människor, folk och raser här. Guds kärlek är som stranden och som gräset, är vind och vidd och ett oändligt hem.

TIPS Andra psalmer som passar vid denna station:

Sv. Psalm 90

Sv. Psalm 522

Bön

O Gud, du som befriar ditt folk,
lär oss att bruka frihetens ansvar,
så att vi lovsjunger dig,
tjänar vår nästa
och vårdar din skapelse.
Amen.

*Ur den Svenska psalmboken, 12:e söndagen
efter trefaldighet, tema: "Friheten i Kristus"*

Birgittas bön

Herre, visa mig din väg,
och gör mig villig
att vandra den.

Heliga Birgitta

Hem

När han blivit döpt återvände Botvid till sin hembygd, där han genom föredöme och gagneliga förmaningar förde hedningar till tro på Herren.

Efter Botvids död:

Medan stora mirakler hände där (i Salems kyrka) byggde den helige Botvids broder en kyrka (Botkyrka kyrka) som först var av trä men som, när kristendomen gjorde framsteg, ersattes av en stålig stenkyrka. När träkyrkan var färdig kom två biskopar, Henrik av Uppsala och Gerder av Strängnäs. De invigde denna kyrka till Guds och Sankt Botvids ära.

Text från den medeltida legenden om Sankt Botvid

Reflektion

Varifrån kommer du?

Var befinner du dig?

Vart är du på väg?

Lukasevangeliet 24:13-15

Samma dag var två lärjungar på väg till en by som ligger en mil från Jerusalem och som heter Emmaus. De talade med varandra om allt det som hade hänt. Medan de gick där och samtalade och diskuterade, kom Jesus själv och slog följe med dem. Men deras ögon var förblindade och de kände inte igen honom.

Psalm 297 - Härlig är jorden

1. Härlig är jorden,
härlig är Guds himmel,
skön är själarnas pilgrimsgång Genom
de fagra
riken på jorden
gå vi till paradiset med sång.

2. Tidevarv komma,
tidevarv försvinna,
släkten följ släktens gång.
Aldrig förstummas
tonen från himlen
i själens glada pilgrimssång.

3. Änglar den sjöngo
först för markens herdar.
Skönt från själ till själ det ljud:
Människa, gläd dig,
Frälsaren är kommen,
frid över jorden Herren bjöd.

TIPS Andra psalmer som passar vid denna station:

Sv. Psalm 172 Sv. Psalm 656

Bön

Herre, visa mig din väg,
och gör mig villig
att vandra den.

Heliga Birgitta

Botkyrka kyrka - en pilgrimskyrka

Botkyrka kyrka har rötter från 1100-talet. Från början byggdes en träkyrka där dagens stenkyrka står. Träkyrkan byggdes av Sankt Botvids bror Björn till minne av Botvid. Stenkyrkan invigdes 1176 och fick sin nuvarande form under 1400-talet. Sankt Botvids gravplats är i Botkyrka kyrka.

Botkyrka kyrkas interiör är utsmyckad med konsthantverk som sträcker sig från tidigt 1500-tal till slutet av 1990-talet. Kyrkans altarskåp är från tiden runt 1525 och anses vara tillverkat av *Jan de Molder* i Antwerpen, Belgien. Skåpet består av ett tredelat mittparti med skulpterade figurframställningar i sex avdelningar. Huvudscenen föreställer korsbärandet, korsfästelsen och korsnedtagandet.

Vid kyrkans södersida, utanför vapenhuset, finns en kopia av gravvården efter Botvids bror Björn. Den kallas *Botkyrkamonumentet*. Originalet förvaras på Historiska museet. Monumentet är format som en kyrka och har inskriptioner på både latin och runskrift.

I kyrktornet hänger tre klockor. Den största, storklockan, väger 530 kg och skänktes år 1624 av Gustaf II Adolf.

Vem var Sankt Botvid?

Botvid växte upp på Hammarby gård, i närheten av Botkyrka kyrka. När hans bror Björn ärvde gården reste Botvid till England. Där hyrde han ett rum av en präst. Prästen gjorde stort intryck på Botvid, som sedan lät sig döpas till den kristna tron.

Hemma i Sverige igen spred Botvid den kristna tron. Han predikade om en enda levande Gud, som offrat sitt liv för alla människor. Detta under en tid när asatron var den stora religionen i Sverige.

Botvid porträtteras ofta med en fisk och en yxa. Yxan är från när Botvid frigav en slav. Natten efter frisläppandet dödar slaven Botvid med en yxa. Ingen vet varför. Det tar flera veckor innan Botvids kropp hittas i skogen. Men trots det är kroppen nästan opåverkad och det sägs att en doft av rosor omgav honom.

Botvid begravs i Salems kyrka. Men när ryktet om honom sprids låter hans bror Björn bygga en träkyrka vid Hammarby gård. Sankt Botvids kvarlevor flyttas sedan till den kyrkan. Under förflyttningen från Salems kyrka stannar kortegen för att vila. Då bryter en källa fram. Den kallas *Sankt Botvids källa* och ger än i dag friskt källvatten.

Sankt Botvids storhetstid bestod medeltiden ut och började ebba ut först på 1520-talet. Den heliga Birgitta nämner Sankt Botvid i en av sina uppenbarelser.

LÄS HELA DEN MEDELTIDA LEGENDEN OM SANKT BOTVID

www.svenskakyrkan.se/botkyrka

www.svenskakyrkan.se/salem

Bergaholmsvägen

E4 E20

Delände

Bornsjön

Aspen

SÄLEMS KYRKA

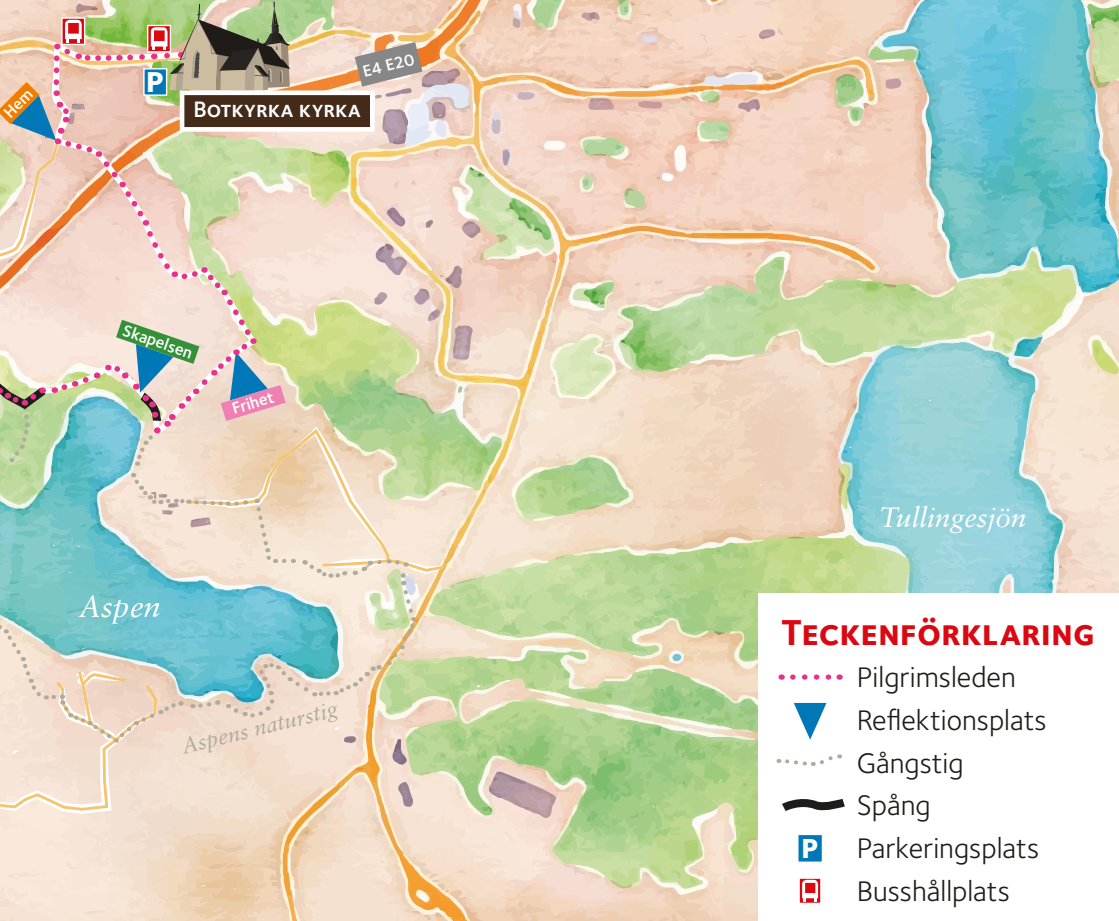
Källan

Barmhärtighet

P

Stockholms stift
SÄLENS församling
Börkyrka församling
SÄLENS kyrka

E4 E20

Sankt Botvids Pilgrimsled

Sträcka: 7,5 km

Effektiv vandringstid: Ca 3,5 timmar

Herrens bön

Vår Fader, du som är i himlen.
Låt ditt namn bli helgat.
Låt ditt rike komma.
Låt din vilja ske, på jorden så som i himlen.
Ge oss idag det bröd vi behöver.
Och förlåt oss våra skulder,
liksom vi har förlåtit dem som står i skuld till oss.
Och utsätt oss inte för prövning,
utan rädda oss från det onda.
Ditt är riket,
din är makten och äran,
i evighet.
Amen.

Välsignelsen

Herren välsigne oss och bevare oss,
Herren låte sitt ansikte lysa över oss vare oss nådig.
Herren vände sitt ansikte till oss och give oss frid.
I Faderns och Sonens och den helige Andens namn.
Amen.

FÖR MER INFORMATION

www.svenskakyrkan.se/salem

www.svenskakyrkan.se/botkyrka

Svenska kyrkan